

Pensions at a Glance 2011: Retirement-income Systems in OECD and G20 Countries

Summary in Slovak

Dôchodkové zabezpečenie v krajinách OECD 2011: Systémy dôchodkového zabezpečenia v krajinách OECD a G20

Zhrnutie v slovenčine

- Témou tohto štvrtého vydania správy Dôchodkové zabezpečenie v krajinách OECD sú dôchodky, odchod do dôchodku a stredná dĺžka života. Mnohé krajiny zvýšili dôchodkový vek z dôvodu starnutia obyvateľstva a dlhšieho života. Niektoré zaviedli priamu väzbu medzi dôchodkami a strednou dĺžkou života. Bežnou súčasťou súčasných balíkov dôchodkových reforiem je aj zvýšenie stimulov na prácu namiesto odchodu do dôchodku. Avšak zaručenie dostatočného množstva pracovných miest pre starších pracujúcich zostáva naďalej výzvou.
- Táto správa obsahuje podrobný pohľad na tieto dôležité politické otázky, rozdelený do piatich kapitol: dôchodkový vek, správanie ohľadne odchodu do dôchodku, stimuly na odchod do dôchodku, dopyt po starších pracovníkoch a väzba medzi dôchodkami a strednou dĺžkou života.
- Toto vydanie obsahuje aktualizované informácie o kľúčových vlastnostiach dôchodkového zabezpečenia v krajinách OECD a predpoklady dôchodkového príjmu pre dnešných pracujúcich. Ponúka rozšírený súbor 34 ukazovateľov, ktoré zahŕňajú návrh národného dôchodkového zabezpečenia, nárok na dôchodok, príjmy starších ľudí, financie dôchodkových systémov, demografický a ekonomický kontext, v ktorom dôchodkové systémy fungujú, a súkromné dôchodky.
- V tomto vydaní je analyzovaných viac krajín než v predchádzajúcich. Zahrnuté boli aj štyri nové členské štáty OECD, ktorými sú Čile, Estónsko, Izrael a Slovinsko. Kde je to možné, sú uvedené aj údaje pre ostatné veľké ekonomiky skupiny G20: Argentínu, Brazíliu, Čínu, Indiu, Indonéziu, Rusko, Saudskú Arábiu a Juhoafrickú republiku. Spolu s údajmi o 27 členských štátoch EÚ to predstavuje 43 ekonomík, ktoré sú pokryté v tejto správe.

Spory týkajúce sa dôchodkových reforiem všeobecne – a obzvlášť zvyšovania veku odchodu do dôchodku – boli od predchádzajúceho vydania správy Dôchodkové zabezpečenie v krajinách OECD v júni 2009 neustále v centre pozornosti. Je preto príhodné, že témou tohto vydania na rok 2011 sú dôchodky, odchod do dôchodku, stredná dĺžka života a väzby medzi nimi.

Prvá z piatich špecializovaných kapitol prvej časti sa nazýva Dôchodkový vek a stredná dĺžka života v rokoch 1950–2050. Preukazuje, že približne polovica krajín OECD už začala zvyšovať dôchodkový vek alebo to v blízkej budúcnosti plánuje. Dôchodkový vek žien sa zvýši v 18 krajinách a dôchodkový vek mužov v 14. Do roku 2050 dosiahne priemerný dôchodkový vek v krajinách OECD takmer 65 rokov pre obe pohlavia. To predstavuje nárast približne 2,5 roka u mužov a 4 roky u žien v porovnaní s rokom 2010.

Stredná dĺžka života vykazovala v druhej polovici 20. storočia takmer nepretržitý nárast. Výsledkom bol nárast dĺžky času, ktorý ľudia strávili na dôchodku. V rokoch 1960 až 1993 vzrástla priemerná dĺžka života stráveného na dôchodku z 13,4 na 16,5 roka. V prípade žien je tento nárast v rokoch 1960 až 1993 o 4,8 roka na 21,6 roka. Čiastočne to odráža trend dlhšieho života, avšak tretina nárastu bola v dôsledku poklesu dôchodkového veku: v rokoch 1950 až 2010 v nejakej miere znížilo dôchodkový vek u mužov 10 krajín OECD a u žien 13 krajín.

Väčšina prognóz predpokladá v budúcnosti ďalší nárast strednej dĺžky života. Na základe predpokladov OSN sa priemerná dĺžka života strávená na dôchodku do roku 2050 ďalej zvýši na 20,3 roka u mužov a 24,5 roka u žien, a to napriek nárastu dôchodkového veku plánovaného v budúcnosti. Iba päť krajín zvýšilo dôchodkový vek dostatočne na stabilizovanie dĺžky času stráveného na dôchodku v nadchádzajúcich štyroch desaťročiach u mužov aj u žien, a ďalšie štyri to urobia len u žien.

Táto analýza sa zaoberá len riadnym dôchodkovým vekom. Väčšina ľudí v krajinách OECD však odchádza do dôchodku pred dosiahnutím riadneho dôchodkového veku. Tomuto fenoménu sa venuje druhá kapitola s názvom Trendy v oblasti odchodu do dôchodku a práce vo vyššom veku. Skutočný vek, v ktorom ľudia opúšťajú pracovný trh, v 70-tych a 80-tych rokoch 20. storočia v priemere klesol. Dlhodobý trend skoršieho odchodu do dôchodku sa však u mužov skončil v polovici 90-tych rokov a u žien o niekoľko rokov neskôr. Naďalej bol však v rokoch 2002–2007 priemerný vek opustenia trhu práce v krajinách OECD o 4–5 rokov nižší ako v druhej polovici 60-tych rokov, teda približne 63,5 roka u mužov a 62,5 roka u žien. Aby sa držal krok s očakávaným nárastom strednej dĺžky života do roku 2050, musel by skutočný vek odchodu do dôchodku narásť na približne 66,5 roka u mužov a 66 rokov u žien. Toto je naznačenie veľkosti výzvy, ktorej vlády čelia.

Politikám, ktoré môžu vlády uskutočňovať na predĺženie pracovného života, sa venujú ďalšie dve špecializované kapitoly. Prvá sa venuje „strane ponuky“ a uvádza informácie o stimuloch na prácu a odchod do dôchodku, ktoré sú súčasťou dôchodkových systémov. Druhá kapitola sa venuje „strane ponuky“ a skúma spôsoby zaručenia pracovných miest pre starších pracovníkov.

Existujú nesporné dôkazy o tom, že správanie v oblasti odchodu do dôchodku ovplyvňujú finančné stimuly. Stimuly na odchod do dôchodku, ktorými sa zaoberá tretia kapitola, sú preto dôležité z dôvodu ekonomickej efektivity. Sú však dôležité aj z dôvodu rovnosti. Ľudia, ktorí viac pracujú a viac prispievajú, by mali mať vyššie dôchodky. Rovnako aj tí, ktorí sú prinútení predčasne odísť z pracovného procesu nie vlastnou vinou, potrebujú primeranú životnú úroveň.

Zvyšovanie stimulov na odchod do dôchodku je preto ústredným bodom väčšiny dôchodkových reforiem: približne polovica krajín OECD prijala opatrenia v tejto oblasti. Tieto zmeny zahŕňajú prísnejšie podmienky na predčasný dôchodok, vyššie zrážky pre predčasných dôchodcov a väčšiu valorizáciu pre ľudí, ktorí odídu do dôchodku v riadnom veku. Kapitola 3 preukazuje, že tieto reformy sú účinné a že len niekoľko krajín OECD má ešte dôchodkové systémy, ktoré výrazne podporujú predčasný odchod do dôchodku. Stále však existujú spôsoby, ktorými môže väčšina krajín ďalej zvyšovať finančné stimuly vo svojich dôchodkových systémoch. V tejto kapitole je uvedených deväť politických odporúčaní, ktoré by odmenili ľudí za to, že pracujú dlhšie.

Ak existujú prekážky dlhšej práce na strane dopytu, dôchodkové reformy určené na zvýšenie stimulov na prácu môžu byť menej účinné. Štvrtá kapitola sa venuje politikám, ktoré majú za cieľ pomáhať starším pracujúcim a nájsť a udržať si prácu. Na strane zamestnávateľov existujú prekážky vo forme diskriminujúceho postoja k starším ľuďom, obzvlášť pokiaľ ide o schopnosť starších pracovníkov prispôbiť sa zmenám. V tejto oblasti sú často (no nie vždy) účinné právne predpisy proti diskriminácii na základe veku a verejné informačné kampane. V niektorých krajinách sú

naďalej problémom vysoké náklady na zamestnanie starších ľudí. Zamestnávateľa tiež niekedy využívajú predčasný odchod do dôchodku ako pohodlný spôsob znižovania stavu zamestnancov.

Možnosti zamestnania pre starších pracovníkov môžu byť taktiež obmedzené. Niekedy sú ich schopnosti cenené už menej a školenia sa zameriavajú na mladších pracovníkov. Často je potrebná väčšia pomoc pri hľadaní práce.

Opakujúcou sa témou pri sporoch týkajúcich sa vyššieho dôchodkového veku je tvrdenie, že viac zamestnaných starších ľudí obmedzuje príležitosti pre mladších pracovníkov. Na podporu tohto názoru však nie je žiaden dôkaz. V skutočnosti totiž miera zamestnanosti ľudí od 20 do 25 rokov pozitívne a výrazne koreluje s mierou zamestnanosti ľudí vo veku od 55 do 60 rokov. Prieskum postojov na túto tému preukázal, že tento názor podporuje tým viac ľudí, čím nižšia je miera zamestnanosti či už mladších alebo aj starších pracovníkov.

Piata kapitola sa vracia k otázkam dôchodkov a strednej dĺžky života. Približne polovica krajín OECD má vo svojich systémoch dôchodkového zabezpečenia prvky, ktoré zahŕňajú priamu väzbu medzi dôchodkami a zmenou strednej dĺžky života. To v dôchodkovej politike predstavuje zásadný posun.

Po prvé, mnohé krajiny zaviedli povinné príspevkovo definované systémy ako náhradu alebo doplnok k vyplácaniu verejných dôchodkov. Po druhé, niektoré krajiny zmenili svoje systémy priebežného platenia verejných dôchodkov v platenie na „hypotetické účty“. A po tretie, v niekoľkých krajinách existuje väzba medzi výškou dôchodku alebo podmienkami nároku na dôchodok a strednou dĺžkou života. Okrem týchto zmien je zrejмый posun z dávkovo definovaných systémov na systémy definované príspevkovo, ktoré rátajú s dôchodkami súkromnými a dobrovoľnými.

Tieto zmeny majú dôležitý dopad na spôsob zdieľania nákladov na dôchodkové zabezpečenie v korelácii s rastúcou strednou dĺžkou života. Čoraz viac ich pocítia jednotliví dôchodcovia vo forme nižších dávok. Piata kapitola poukazuje na stupeň neistoty v odhadoch strednej dĺžky života a obsahuje zhodnotenie politik, ktoré viažu dôchodky na strednú dĺžku života. Ďalej táto kapitola ukazuje, aký by mal pomalší alebo rýchlejší nárast strednej dĺžky života vplyv na nárok na dôchodok.

Všetkých päť kapitol prvej časti spoločne prináša objasnenie a zhodnotenie širokej škály politik, ktoré krajiny OECD prijali na riešenie rastúceho tlaku starnutia obyvateľstva na rozpočty vlád. Nárast dôchodkového veku – najviditeľnejší a najviac chápaný parameter dôchodkového systému – zaujímal popredné miesto v médiách. Ale to je len malá časť príbehu dôchodkov, odchodu do dôchodku a strednej dĺžky života.

Druhá časť správy obsahuje aktualizované údaje o ukazovateľoch dôchodkových politik v porovnaní s predchádzajúcimi tromi vydaniaми správy Dôchodkové zabezpečenie v krajinách OECD a prináša aj ďalších 18 ukazovateľov v porovnaní s predchádzajúcim vydaním. Navyše bola táto analýza tam, kde je to možné, rozšírená o krajiny G20, ktoré v súčasnosti nie sú členmi OECD: Argentínu, Brazíliu, Čínu, Indiu, Indonéziu, Ruskú federáciu, Saudskú Arábiu a Juhoafrickú republiku.

Začína sa pohľadom na návrh systémov dôchodkového zabezpečenia a poskytuje taxonómiu na popis značne diverzifikovaných systémov dôchodkového zabezpečenia (časť II.1). Sú tu uvedené hlavné parametre a pravidlá dôchodkových systémov na zjednodušenie porovnaní medzi krajinami.

Tieto parametre a pravidlá sú potom použité na modelovanie nároku na dôchodok pre mužov a ženy s rôznou úrovňou príjmu (časť II.2). Zatiaľ čo väčšina ukazovateľov sa týka systému povinných dôchodkov, nachádza sa tu aj analýza typických systémov dobrovoľných súkromných dôchodkov v krajinách, kde sú značne rozšírené. Veľká pozornosť sa venuje daňovému zaťaženiu dôchodkov a dôchodcov a jeho vplyvu na životnú úroveň po odchode do dôchodku v porovnaní s produktívnou životnou fázou.

Analýza nároku na dôchodok je zameraná na budúcnosť, to znamená, že zohľadňuje hodnotu dávok pre pracovníkov, ktorí vstupujú na pracovný trh ešte len dnes. Ukazovatele v časti II.3 sledujú finančnú situáciu ľudí, ktorí sú v dôchodkovom veku teraz: ich priemerné príjmy, zdroje príjmov a riziko biedy.

Po analýze situácie jednotlivcov skúma časť II.4 finančnú situáciu systémov dôchodkového zabezpečenia ako celku. Obsahuje údaje o verejných a súkromných výdavkoch na dôchodky, mierach príspevkov na povinné dôchodky a súhrnných výnosoch z príspevkov na systémy verejných dôchodkov.

V časti II.5 je predstavené pozadie a kontext, v ktorom systémy dôchodkového zabezpečenia musia fungovať. Tieto ukazovatele zahŕňajú demografické parametre – napríklad strednú dĺžku života a pôrodnosť – a priemerné príjmy. A nakoniec časť II.6 ponúka informácie týkajúce sa špecificky súkromných dôchodkov a rezervných fondov verejných dôchodkov.

© OECD

Toto zhrnutie nie je úradným prekladom OECD.

Rozmnožovanie tohto zhrnutia je povolené iba za predpokladu, že bude uvedené autorské právo OECD a názov originálnej publikácie.

Viacjazyčné zhrnutia sú preloženými výňatkami z publikácií OECD, pôvodne uverejnených v anglickom a francúzskom jazyku.

K dispozícii sú bezplatne v on-line kníhkupectve OECD: www.oecd.org/bookshop

Viac informácií získate v Divízii autorských práv a prekladov OECD Riaditeľstva verejných záležitostí a komunikácie: rights@oecd.org, fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Navštívte našu webovú lokalitu www.oecd.org/rights/

